

United Nations
Nations UniesInternational Criminal Tribunal
for the former Yugoslavia
Tribunal Pénal International
pour l'ex-Yugoslavie

(IT-05-87) SHAINOVIQI dhe të tjerë.*

Prokurori kundër Nikolla Shainoviqit, Dragolub Ojdaniqit, Nebojsa Pavkoviqit, Vladimir Llazareviqit, Sreten Llukiqit dhe Millan Milluti

NIKOLLA SHAINOVIQ

Prej shkurtit 1994 deri në nëntor 2000, zëvendëskryeministër i Republikës Federale të Jugosllavisë (Serbi dhe Mal i Zi).

- Dënuar me 18 vjet burgim

I shpallur fajtor për:

Dëbim, veprime të tjera çnjerëzore (zhvendosje e dhunshme), vrasje, përndjekje mbi baza politike, racore ose fetare (krime kundër njerëzimit) dhe

Vrasje (shkelje e ligjeve ose zakoneve të luftës)

- Shainoviqi kishte synimin e shpërnguljes me dhunë të një pjese të popullatës shqiptare kosovare me qëllim ndryshimin e përbërjes etnike në Kosovë për të mundësuar vijimësinë e kontrollit të krahinës prej RFJ-së dhe Serbisë.

NIKOLLA SHAINOVIQ

Lindur	7 dhjetor 1948 në Bor, Serbi
Aktakuza	Aktakuza e parë: 24 maj 1999, u bë publike më 27 maj 1999; aktakuza e ndryshuar: 29 qershor 2001; aktakuza e ndryshuar për herë të dytë: 29 tetor 2001; aktakuza e ndryshuar për herë të tretë: 5 shtator 2002; aktakuza e ndryshuar për herë të tretë e përbashkët e redaktuar: 26 qershor 2006
Dorëzuar	2 maj 2002
Transferuar në TPNJ	2 maj 2002
Paraqitja e parë	3 maj 2002, u vetëdeklarua i pafajshëm për të tëra akuzat
Aktgjykimi i Dhomës Gjyqësore	26 shkurt 2009, u dënua me 22 vjet burgim
Aktgjykimi i Dhomës së Apelit	23 janar 2014, dënimi u ul në 18 vjet burgim

DRAGOLUB OJDANIQ

Prej 24 nëntorit 1998, shef i Shtabit të Përgjithshëm të Ushtrisë Jugosllave (UJ); prej 15 shkurtit 2000 deri më 3 nëntor 2000, ministër i Mbrojtjes i Republikës Federale të Jugosllavisë (Serbi dhe Mal i Zi)

- Dënuar me 15 vjet burgim

* Pas shpalljes së pafajësisë së Millan Millutinoviqit, emri i çështjes u ndryshua nga *Millutinoviqi dhe të tjerë* në *Shainoviqi dhe të tjerë*

I shpallur fajtor për:

Dëbim, veprime të tjera çnjerëzore (zhvendosje e dhunshme) (krime kundër njerëzimit)

- Ojdaniqi ishte në dijeni të fushatës së terrorit, dhunës dhe kryerjes së shpërnguljes së dhunshme prej forcave të UJ-së dhe Ministrisë të Punëve të Brendshme Serbe (MPB-së) kundër popullatës shqiptare kosovare e megjithatë iu shmang marrjes së masave efektive që i takonin, si hetimi konkret i shpërnguljeve të dhunshme.

DRAGOLUB OJDANIQ	
Lindur	1 qershor 1941 në fshatin Ravni, komuna e Uzhicës, Serbi
Aktakuza	Aktakuza e parë: 24 maj 1999, u bë publike më 27 maj 1999; aktakuza e ndryshuar: 29 qershor 2001; aktakuza e ndryshuar për herë të dytë: 29 tetor 2001; aktakuza e ndryshuar për herë të tretë: 5 shtator 2002; aktakuza e ndryshuar për herë të tretë e përbashkët e redaktuar: 26 qershor 2006
Dorëzuar	25 prill 2002
Transferuar në TPNJ	25 prill 2002
Paraqitja e parë	26 prill 2002, u vetëdeklarua i pafajshëm për të tëra akuzat
Aktgjykimi i Dhomës Gjqësore	26 shkurt 2009, u dënua me 15 vjet burgim
Aktgjykimi i Dhomës së Apelit	Më 10 korrik 2013 u miratua lirim i parakohshëm (hyri në fuqi më 29 gusht 2013)

NEBOJSHA PAVKOVIQ	
	<p>Prej 25 dhjetorit 1998 deri në fillim të vitit 2000, komandant i Armatës së Tretë të UJ-së; prej shkurtit 2000 deri më 24 qershor 2002, shef i Shtabit të Përgjithshëm të UJ-së.</p> <p>- Dënuar me 22 vjet burgim</p>

I shpallur fajtor për:

Dëbim, veprime të tjera çnjerëzore (zhvendosje e dhunshme), vrasje, përndjekje mbi baza politike, racore ose fetare (krime kundër njerëzimit) dhe

Vrasje (shkelje e ligjeve ose zakoneve të luftës)

- Pavkoviqi synonte të shpërngulte me dhunë një pjesë të popullatës shqiptare kosovare, dhe këtë synim e kishte të përbashkët me anëtarë të tjerë të ndërmarrjes së përbashkët kriminale.

NEBOJSHA PAVKOVIQ	
Lindur	10 prill 1946 në fshatin Senjski Rudnik, komuna Despotovac, Serbi
Aktakuza	Aktakuza e parë: 2 tetor 2003, u bë publike më 20 tetor 2003; aktakuza e ndryshuar për herë të tretë e përbashkët e redaktuar: 26 qershor 2006
Dorëzuar	25 prill 2005
Transferuar në TPNJ	25 prill 2005
Paraqitja e parë	28 prill 2005, u vetëdeklarua i pafajshëm për të tëra akuzat
Aktgjykimi i Dhomës Gjqësore	26 shkurt 2009, u dënua me 22 vjet burgim
Aktgjykimi i Dhomës së Apelit	23 janar 2014, dënimi i lartpërmendur u la në fuqi

VLADIMIR LLAZAREVIQ

Prej vitit 1998, shef i Shtabit të Korpusit të Prishtinës të UJ-së; prej 25 dhjetorit 1998, komandant i Korpusit të Prishtinës; prej 28 dhjetorit 1999, shef i Shtabit të Armatës së Tretë të UJ-së; prej 13 marsit 2000, komandant i Armatës së Tretë të UJ-së.

- Dënuar me 14 vjet burgim

I shpallur fajtor për:

Dëbim, veprime të tjera çnjerëzore (zhvendosje e dhunshme) (krime kundër njerëzimit)

- Llazareviqi ndihmoi dhe inkurajoi krimin e dëbimit dhe të veprimeve të tjera çnjerëzore (zhvendosje e dhunshme) duke u dhënë ndihmë praktike pjesëtarëve të UJ-së, ndihmë që pati ndikim të ndjeshëm në kryerjen e këtyre krimeve

VLADIMIR LLAZAREVIQ

Lindur	23 mars 1949 në fshatin Gërçar, komuna e Babushnicës, Serbi
Aktakuza	Aktakuza e parë: 2 tetor 2003, u bë publike më 20 tetor 2003; aktakuza e përbashkët e ndryshuar, 16 gusht 2005; aktakuza e përbashkët e ndryshuar për herë të dytë, 5 prill 2006; aktakuza e përbashkët e ndryshuar për herë të tretë, 12 maj 2006; aktakuza e ndryshuar për herë të tretë e përbashkët e redaktuar: 26 qershor 2006.
Dorëzuar	3 shkurt 2005
Transferuar në TPNJ	3 shkurt 2005
Paraqitja e parë	7 shkurt 2005, u vetëdeklarua i pafajshëm për të tëra akuzat
Aktgjykimi i Dhomës Gjyqësore	26 shkurt 2009, u dënua me 15 vjet burgim
Aktgjykimi i Dhomës së Apelit	23 janar 2014, dënimi u ul në 14 vjet burgim

SRETEN LLUKIQ

Prej majit 1998, shef i Shtabit të Ministrisë së Brendshme Serbe (MPB) për Kosovën; prej qershorit 1999, ndihmëshef i Drejtorisë së Sigurimit Publik (RJB) dhe shef i Administratës së Policisë Kufitare në MPB; prej 31 janarit 2001, ndihmëministër dhe shef i RJB-së.

- Dënuar me 22 vjet burg

I shpallur fajtor për:

Dëbim, veprime të tjera çnjerëzore (zhvendosje e dhunshme), vrasje, përndjekje mbi baza politike, racore ose fetare (krime kundër njerëzimit) dhe

Vrasje (shkelje e ligjeve ose zakoneve të luftës)

- Llukiqi kishte synimin e përbashkët me anëtarët e tjerë të NPK-së për shpërnguljen me dhunë të një pjese të popullatës shqiptare kosovare.

SRETEN LLUKIQ

Lindur	28 Mars 1955 në Vishegrad, Bosnjë-Hercegovinë
Aktakuza	Aktakuza e parë: 2 tetor 2003, u bë publike më 20 tetor 2003; aktakuza e ndryshuar për herë të tretë e përbashkët e redaktuar: 26 qershor 2006
Dorëzuar	4 prill 2005
Transferuar në TPNJ	4 prill 2005

Paraqitja e parë dhe të tjera	6 prill 2005, nuk u deklarua; 4 maj 2005, u vetëdeklarua i pafajshëm për të tëra akuzat
Aktgjykimi i Dhomës Gjqësore	26 shkurt 2009, u dënua me 22 vjet burgim
Aktgjykimi i Dhomës së Apelit	23 janar 2014, dënimi u ul në 20 vjet burgim

MILLAN*U shpall i pafajshëm***MILLUTINOVIQ**

Prej 21 dhjetorit 1997 deri më 29 dhjetor 2002 President i Serbisë dhe anëtar i Këshillit të Lartë të Mbrojtjes të Republikës Federale të Jugosllavisë (Serbi dhe Mal i Zi).

- U lirua nga akuzat

MILLAN MILLUTINOVIQ

Lindur	19 dhjetor 1942 në Beograd, Serbi
Aktakuza	Aktakuza e parë: 24 maj 1999, u bë publike më 27 maj 1999; aktakuza e ndryshuar: 29 qershor 2001; aktakuza e ndryshuar për herë të dytë: 29 tetor 2001; aktakuza e ndryshuar për herë të tretë: 5 shtator 2002; aktakuza e ndryshuar për herë të tretë e përbashkët e redaktuar: 26 qershor 2006
Dorëzuar	20 janar 2003
Transferuar në TPNJ	20 janar 2003
Paraqitja e parë	27 janar 2003, u vetëdeklarua i pafajshëm për të tëra akuzat
Aktgjykimi i Dhomës Gjqësore	26 shkurt 2009, u shpall i pafajshëm

TË DHËNA

Kohëzgjatja e gjykimit në ditë	285
Dëshmitarë të thirrur prej Prokurorisë	113
Provat materiale të Prokurorisë	1455
Dëshmitarë të thirrur prej Mbrojtjes	118
Provat materiale të Mbrojtjes	2896
Dëshmitarë të thirrur prej Dhomave	2
Provat materiale të Dhomave	18

GJYKIMI

Filloi	10 korrik 2006
Argumentet përmbyllëse	19 gusht - 27 gusht 2008
Dhoma Gjqësore III	Kryegjykatës Iain Bonomy, gjykatësi Ali Nawaz Chowhan, gjykatësja Tsvetana Kamenova, gjykatësja Janet Nosworthy (gjykatëse rezervë)
Përfaqësues të Prokurorisë	Thomas Hannis, Chester Stamp, Patricia Neema, Daniela Kravetz
Avokatë të Mbrojtjes	Për Millan Millutinovićin: Eugene O' Sullivan dhe Slobodan Zečević Për Nikolla Shainovićin: Toma Filla dhe Vladimir Petroviq Për Dragolub Ojdaniqin: Tomislav Vishnjiq dhe Norman Sepenuk Për Nebojsa Pavkovićin: John Ackerman dhe Aleksandar Aleksiq Për Vladimir Llazareviqin: Mihajlo Bakrač dhe Gjuro Čepić

	Për Sreten Llukiqin: Branko Llukiq dhe Dragan Ivetiq
Aktgjykimi	26 shkurt 2009

APELI

Dhoma e Apelit	Kryegjykatësi Liu Daqun, gjykatësi Mehmet Güney, gjykatësi Fausto Pocar, gjykatësja Arlette Ramaroson dhe gjykatësi Bakhtiyar Tuzmukhamedov
Përfaqësues i Prokurorisë	Paul Rogers
Avokatë të Mbrojtjes	Për Nikolla Shainoviqin: Toma Filla dhe Vladimir Petroviq Për Nebojsa Pavkoviqin: John Ackerman dhe Aleksandar Aleksiq Për Vladimir Llazareviqin: Mihajlo Bakrač dhe Gjuro Çepiq Për Sreten Llukiqin: Branko Llukiq dhe Dragan Ivetiq
Aktgjykimi	23 janar 2014

ÇËSHTJE GJYQËSORE QË KANË LIDHJE

GJORGJEVIQ (IT-05-87/1.1) "KOSOVA"
HARADINAJ dhe të tjerë (IT-04-84)
LIMAJ dhe të tjerë (IT-03-66)
MILLOSHEVIQ (IT-02-54) "KOSOVA, KROACIA DHE BOSNA"

AKTAKUZA DHE AKUZAT

Të tëra akuzat kundër Millutinoviçit, Shainoviçit, Ojdaniçit, Pavkoviçit, Llazareviçit dhe Llukiçit ishin në lidhje me krime të kryera në territorin e Kosovës duke filluar prej 1 janarit 1999 ose rreth kësaj date deri më 20 qershor 1999.

Aktakuza e parë kundër Millutinoviçit, Shainoviçit, Dragolub Ojdaniçit, Slobodan Millosheviçit dhe Vllajko Stojilkoviçit (numri i lëndës IT-99-37) u konfirmua më 24 maj 1999 dhe u bë publike më 27 maj 1999. Kjo aktakuzë u ndryshua më 29 qershor 2001. Aktakuza u ndryshua sërish më 29 tetor 2001 (aktakuza e ndryshuar për herë të dytë) dhe më 5 shtator 2002 (aktakuza e ndryshuar për herë të tretë). Në aktakuzën e ndryshuar për herë të tretë u hoqën akuzat kundër Millosheviçit dhe Stojilkoviçit për shkak të vdekjes së Stojilkoviçit dhe faktit se Millosheviçi po gjykohej veças (numri i lëndës IT-02-54). Më tej çështja gjyqësore u emërtua *Millutinoviç dhe të tjerë*.

Aktakuza e parë kundër Pavkoviçit, Llazareviçit, Llukiçit dhe Vllastimir Gjorgjeviçit (numri i lëndës IT-03-70), "*Pavkoviç dhe të tjerë*") u konfirmua më 2 tetor 2003 dhe u bë publike më 20 tetor 2003.

Më 1 prill 2005 Prokuroria parashtroi një mocion për të bashkuar çështjen *Millutinoviç dhe të tjerë* me çështjen *Pavkoviç dhe të tjerë*. Mocioni u miratua më 8 korrik 2005 dhe Dhoma Gjyqësore urdhëroi Prokurorinë që të dorëzonte një aktakuzë të ndryshuar të përbashkët. Aktakuza e ndryshuar e përbashkët u dorëzua më 16 gusht 2005. Kjo aktakuzë u kundërshtua nga Mbrojtja dhe në zbatim të një urdhri të Dhomës Gjyqësore, Prokuroria paraqiti aktakuzën e ndryshuar për herë të dytë të përbashkët më 5 prill 2006. Më 11 maj 2006, Dhoma Gjyqësore urdhëroi Prokurorinë të dorëzonte kopjen përfundimtare të aktakuzës. Më 12 maj 2006, Prokuroria dorëzoi aktakuzën e ndryshuar për herë të tretë të përbashkët.

Më 17 maj 2006, gjykatësi paragjyqësor urdhëroi Prokurorinë të korrigjonte disa gabime shtypi në aktakuzën e ndryshuar për herë të tretë të përbashkët dhe ta veçonte Vllastimir Gjorgjeviçin i cili ishte ende në arrati, prej të akuzuarve të tjerë me qëllim që gjykimi kundër të akuzuarve të tjerë të fillonte në datën e caktuar. Më 21 qershor 2006 Prokuroria kërkoi leje për zëvendësimin e aktakuzës së përbashkët të ndryshuar për herë të tretë me variantin e korrigjuar të aktakuzës dorëzuar në të njëjtën ditë dhe leje për veçuar Vllastimir Gjorgjeviçit nga kjo çështje gjyqësore. Më 26 qershor 2006 Dhoma Gjyqësore e miratoi veçimin dhe pranoi aktakuzën e përbashkët të ndryshuar për herë të tretë të redaktuar si aktakuza në fuqi kundër gjashtë të akuzuarve. Për Gjorgjeviçin u caktua lënda numër IT-05-87/1.

Në Aktakuzën në fuqi, bazuar në përgjegjësinë e tyre individuale penale (Neni 7(1) i Statutit) dhe në përgjegjësinë e tyre penale si epror (Neni 7(3) i Statutit), Millutinoviçi, Shainoviçi, Ojdaniçi, Pavkoviçi, Llazareviçi dhe Llukiçi u akuzuan për:

- Dëbim, veprime të tjera çnjerëzore (zhvendosje e dhunshme), vrasje, përndjekje mbi baza politike, racore ose fetare (krime kundër njerëzimit, Neni 5),
- Vrasje (shkelje e ligjeve ose zakoneve të luftës, Neni 3).

GJYKIMI

Gjykimi *Millutinoviç dhe të tjerë* filloi më 10 korrik 2006. Prokuroria e përfundoi paraqitjen e provave të veta më 1 maj 2007. Mbrojtja filloi paraqitjen e provave më 6 gusht 2007 dhe e përfundoi më 16 maj 2008

Prej 19 majit deri më 21 maj 2008, palët i bënë pyetje një dëshmitari të thirrur prej Dhomës Gjyqësore. Më 8 dhe 9 korrik 2008 palët i bënë pyetje një dëshmitari tjetër të thirrur nga Dhoma Gjyqësore.

Argumentet përmbyllëse u dëgjuan prej 19 gushtit deri më 27 gusht 2008

PROCEDURA E RREGULLËS 98bis

Pas përfundimit të paraqitjes së provave prej Prokurorisë, Dhoma Gjyqësore mund të konkludojë nëse akuzat qëndrojnë. Në qoftë se gjykon se Prokuroria nuk ka paraqitur prova të mjaftueshme për të vërtetuar akuzat, Dhoma Gjyqësore mund t'i hedhë poshtë këto akuza dhe të japë verdikt pafajësie para fillimit të paraqitjes së provave prej Mbrojtjes.

Më 18 maj 2007, Dhoma Gjyqësore shpalli me anë të një vendimi gojor bazuar në Rregullën 98 bis se ekzistonin prova të mjaftueshme në mbështetje të verdiktit të fajësisë për krimet e akuzuara në lidhje me të tëra akuzat. Rrjedhimisht Dhoma Gjyqësori hodhi poshtë mocionet e Mbrojtjes për dhënien e pafajësisë në lidhje me çdo të akuzuar.

AKTGJYKIMI I DHOMËS GJYQËSORE

Aktgjykimi u shpall më 26 shkurt 2009.

Përgjithësisht Dhoma Gjyqësore konkludoi se u krye një fushatë e gjerë dhune kundër popullatës civile të shqiptarëve kosovarë gjatë sulmeve ajrore të NATO-s, kryer prej forcave nën kontrollin e RFJ-së dhe Serbisë, ku pati vrasje, dhunë seksuale dhe shkatërrim të qëllimshëm të xhamive. Veprimet e qëllimshme të këtyre forcave gjatë kësaj fushate ishin shkak i largimit të së paku 700,000 shqiptarëve kosovarë nga Kosova brenda një kohe të shkurtër prej fundit të marsit deri në fillim të qershorit 1999. Përpjekjet e MPB-së për fshehjen e vrasjeve të shqiptarëve kosovarë nëpërmjet transportimit të kufomave në zona të tjera të Serbisë tregon se këto ishin vrasje kriminale.

Dhoma dëgjoi dëshmi nga dëshmitarë të shumtë të cilët thanë se ishin urdhëruar të largoheshin nga Kosova për në Shqipëri ose Maqedoni, dhe se i kishin detyruar të dorëzonin dokumentet vetjake të identifikimit, në fillim të largimit të tyre, gjatë rrugëtimit të tyre, apo në kufi. Atyre nuk ua kthyen më dokumentet. Faktorë të tjerë që e bënë Dhomën të nxirrte përfundimin për ekzistencën e një qëllimi të përbashkët për shpërnguljen e shumë shqiptarëve kosovarë nga vatrat e tyre dhe përtej kufijve nëpërmjet dhunës dhe terrorit për të mundësuar vijimësinë e kontrollit të RFJ-së dhe Serbisë mbi Kosovën ishin : ngjarjet që i paraprinë konfliktit; armatosja e civilëve joshqiptarë në Kosovë dhe në të njëjtën kohë çarmatosja e shqiptarëve kosovarë; dështimi i negociatave për t'i dhënë fund krizës së Kosovës njëherazi me shkeljen e Marrëveshjeve të Tetorit nga autoritetet e RFJ-së dhe Serbisë; dhe fshehja e kufomave të shqiptarëve kosovarë të vrarë nga forcat e UJ-së dhe MPB-së. Sidoqoftë Dhoma nuk u bind se vrasjet, dhuna seksuale apo shkatërrimi ose dëmtimi i objekteve fetare ishin pjesë e qëllimit të përbashkët dhe analizoi vetëm nëse këto krime ishin logjikisht të parashikueshme për secilin prej të akuzuarve gjatë realizimit të qëllimit të përbashkët.

Millan Millutinoviqi

Millan Millutinoviqi ishte President i Serbisë gjatë viteve 1998 dhe 1999 dhe pjesa më e madhe e provave të paraqitura nga Prokuroria dhe Mbrojtja e tij kishin lidhje me brendinë dhe gjerësinë e kompetencave të tij në atë detyrë. Dhoma konkludoi se si President i Serbisë, Millutinoviqi nuk kishte kontroll individual të drejtpërdrejtë mbi UJ-në si institucion federal. Formalisht roli i tij në lidhje me UJ-në ishte si anëtar *ex officio* i Këshillit të Lartë të Mbrojtjes (KLM) i përbërë prej Presidentit të RFJ-së Slobodan Millosheviq si dhe Presidentëve të Serbisë dhe Malit të Zi dhe që merrte vendime strategjike në lidhje me UJ-në. Mirëpo prej këqyrjes së procesverbaleve të mbledhjeve të KLM-së të pranuar si prova nuk u gjet formulim ose zbatim i planit të përbashkët pretenduar në aktakuzë. Për më tepër nuk pati prova të drejtpërdrejta të mbledhjeve të KLM-së pas 23 marsit 1999, vigjilja e fushatës ajrore të NATO-s kundër objektivave në RFJ, megjithëse

Dhoma u bind se Millutinoviçi dhe Presidenti i RFJ-së. Millosheviçi, vazhduan takimet gjatë bombardimit të NATO-s dhe formalisht mbanin komandën e UJ-së nëpërmjet KLM-së ose një organi të ngjashëm i njohur si Komanda e Lartë. Gjithsesi provat nuk treguan se Millutinoviçi ishte pjesëmarrës në ushtrimin e komandës mbi UJ-në pas 23 marsit 1999. Gjithashtu Dhoma konkludoi se praktikisht ishte Millosheviçi, në disa raste i cilësuar "Kryekomandanti", personi që ushtroi komandë aktuale mbi UJ-në gjatë fushatës së NATO-s. Në vitin 1998 dhe në fillim të vitit 1999 Millutinoviçi mori pjesë në negociatat me përfaqësuesit e shqiptarëve kosovarë dhe në negociatat e ndërmmjetësuarat prej bashkësisë ndërkombëtare në përpjekje për zgjidhjen e krizës së Kosovës. Pas analizimit të provave në lidhje me të gjitha negociatat, Dhoma nuk u bind se provat tregonin se Millutinoviçi kishte shfaqur qëndrim pengues për të shkaktuar dështimin e negociatave sikurse argumentoi Prokuroria.

Gjithashtu provat e paraqitura nga Prokuroria nuk e bindën Dhomën se Millutinoviçi kishte lidhje të afërt personale ose profesionale me Millosheviçin, ose se kishte pozitë ndikuese të qenësishme në Partinë Socialiste të Serbisë, partia politike kryesore në atë kohë. Dhoma konkludoi se ai ishte relativisht i mirinformuar për situatën në Kosovë dhe se ishte në dijeni të kryerjes së veprimeve kriminale prej forcave të UJ-së dhe MPB-së në Kosovë në vitin 1998 dhe në fillim të vitit 1999, kryesisht nëpërmjet kontakteve të tija me diplomatë, negociatorë dhe vëzhgues të huaj. Mirëpo nga ana tjetër zyrtarë shtetërorë i thanë se çfarëdo krimesh të kryera në Kosovë ishin proceduar. Dhoma Gjyqësore konkludoi se si President i Serbisë, Millutinoviçi kishte kompetenca që teorikisht mundësonin mbikëqyrje të konsiderueshme të funksionimit të ministrive të qeverisë serbe, dhe çka është më e rëndësishme edhe të Ministrisë së Brendshme (MPB). Mirëpo provat nuk faktuan kontakte të shumta midis Millutinoviçit dhe MPB-së gjatë periudhës përkatëse dhe pushteti i tij *de facto* mbi Ministrinë e Brendshme nuk ishte i qenësishëm. Gjithashtu Dhoma Gjyqësore nuk u bind jashtë çdo dyshimi të arsyeshëm se Millan Millutinoviçi dha kontribut të ndjeshëm në ndërmarrjen e përbashkët kriminale. Për më tepër Dhoma nuk u bind se Millutinoviçi kishte synim të përbashkët për përdorimin e metodave kriminale, gjegjësisht dëbime dhe zhvendosje të dhunshme për ruajtjen e kontrollit shtetëror mbi Kosovën.

Nikolla Shainoviçi

Veç pozitës si zëvendëskryeministër i RFJ-së, Nikolla Shainoviçi ishte edhe kryetar i Komisionit të RFJ-së për Bashkëpunim me Misionin e Verifikimit në Kosovë të OSBE-së (MVK), krijuar pas marrëveshjeve të ndryshme të realizuara në tetor 1998 prej autoriteteve të RFJ-së dhe Serbisë dhe bashkësisë ndërkombëtare. Dhoma konkludoi se organi i njohur prej disave si Komandë e Përbashkët në fakt u shfaq në mes të vitit 1998, me synim bashkërendimin e veprimtarisë së UJ-së, MPB-së dhe organeve të tjera shtetërore të angazhuara në konfliktin e Kosovës. Shënime të mbledhjeve të Komandës së Përbashkët prej korrikut deri në tetor të vitit 1998 të pranuar si prova, të mbajtura prej një pjesëmarrësi, ofruan njohuri në lidhje me këtë organ. Këto shënime zbuluan se Shainoviçi ishte pjesëmarrës aktiv në mbledhjet e Komandës së Përbashkët, po ashtu si edhe Pavkoviçi dhe Llukiçi dhe në disa raste, Llazareviçi. Në fakt Shainoviçi dha udhëzime në këto mbledhje, ndër të cilat edhe për çështje në lidhje me veprimtarinë e UJ-së dhe MPB-së.

Presidenti i RFJ-së, Millosheviçi, ishte faktor kyç në dërgimin e Shainoviçit në Kosovë në verën e vitit 1998 dhe në emërimin e tij si kryetar i Komisionit për Bashkëpunim me MVK-në në tetor 1998, fakt që i mundësoi atij mbajtjen e kontakteve me personelin e UJ-së dhe MPB-së në Kosovë si dhe me vëzhguesit ndërkombëtarë të atjeshëm. Rrjedhimisht kontaktet e tij me Pavkoviçin e UJ-së dhe Llukiçin e MPB-së dhe ndikimi i tij ndaj tyre, vijuan pa ndërprerje. Shainoviçi u takua shpesh me Millosheviçin gjatë vitit 1998 dhe në fillim të vitit 1999 si dhe bisedoi shpesh në telefon me të dhe një sërë dëshmitarësh dëshmuan për natyrën e marrëdhënieve të tyre. Mbi bazën e këtyre provave, Dhoma konkludon se Shainoviçi ishte një nga ndihmësit më të afërt dhe më të besuar të Millosheviçit, faktor që e ndihmoi atë në marrjen e një roli kryesor në Komandën e Përbashkët dhe në Komisionin për Bashkëpunimin me MVK-në. Ai ishte zyrtar me pozitë të fuqishme në qeverinë e RFJ-së, i cili jo vetëm i përcillte informacionin Millosheviçit dhe përcillte udhëzimet e Millosheviçit për zyrtarët e Kosovës, por kishte edhe ndikim të madh mbi ngjarjet në krahinë dhe kishte kompetencë për marrjen e vendimeve.

Shainoviçi u takua me udhëheqësin e atëhershëm politik shqiptar kosovar Ibrahim Rugova gjatë fushatës ajrore të NATO-s, gjatë periudhës kur Rugova ishte efektivisht në arrest shtëpie. Dhoma nuk i konsideroi këto takime si përpjekje e njëmendtë për gjetjen e një zgjidhjeje për Kosovën, por si fushatë ku u përfshinë edhe kërcënime ndaj sigurisë individuale të Rugovës, me synimin për të treguar se autoritetet e RFJ-së dhe të Serbisë po bisedonin me shqiptarët kosovarë me shpresë se kështu do të ndërpriteshin bombardimet e NATO-s. Shainoviçi mori pjesë me vetëdije dhe qëllimisht në këtë fushatë. Gjithashtu Dhoma konkludoi se Shainoviçi ishte i mirinformuar për ngjarjet në Kosovë si për vitin 1998, po ashtu edhe për 1999 dhe se ishte në dijeni për kryerjen e veprimeve kriminale të forcave të UJ-së dhe MPB-së në Kosovë në vitet 1998 dhe 1999, përfshirë edhe periudhën gjatë bombardimeve të NATO-s. Ai nuk e përdori pushtetin e tij të gjerë në Kosovë dhe iniciativën e tij për të mundësuar ndërprerjen e veprimeve të tilla kriminale. Dhoma u bind se Nikolla Shainoviçi kishte pushtet të konsiderueshëm *de facto* mbi MPB-në dhe UJ-në që vepronin në Kosovë, dhe se ai ishte bashkërenduesi politik i këtyre forcave. Dhoma Gjyqësore u bind se ai dha kontribut të ndjeshëm në ndërmarrjen e përbashkët kriminale dhe se në fakt ishte një prej anëtarëve më të rëndësishëm të ndërmarrjes së përbashkët. Bazuar në të tëra provat, Dhoma konkludoi se Shainoviçi kishte synim shpërnguljen me dhunë të popullatës shqiptare kosovare si brenda Kosovës po ashtu dhe jashtë saj dhe nëpërmjet kësaj ndryshimin e përbërjes etnike në krahinë dhe garantimin e vazhdimësisë së kontrollit të RFJ-së dhe Serbisë mbi të. Gjithashtu Dhoma konkludoi se vrasja e civilëve shqiptarë kosovarë prej forcave të UJ-së dhe MPB-së në zbatim të planit të përbashkët kriminal si edhe shkatërrimi apo dëmtimi i objekteve fetare, konkretisht xhamive, ishin logjikisht të parashikueshme për Shainoviçin. Mirëpo shumica e Dhomës nuk konkludoi se edhe kryerja e dhunës seksuale ishte e parashikueshme për të.

Dragolub Ojdaniq

Si shëf i Shtabit të Përgjithshëm, Dragolub Ojdaniqi mori pjesë në mbledhjet e KLM-së dhe ishte pjesëmarrës aktiv në diskutime. Provat nuk vërtetuan se ai mori pjesë në organin e quajtur Komanda e Përbashkët, por ishte në dijeni të ekzistencës së këtij organi dhe e pranoi funksionimin e tij. Gjithashtu ai ishte në dijeni të përfshirjes së UJ-së në armatosjen e popullatës civile joshqiptare në Kosovë. Po ashtu, ai përkrahu emërimin në pozita të larta të individëve nga UJ-ja, të cilët ose mbështetën veprimtarinë e UJ-së në Kosovë si i akuzuari Pavkoviçi, ose thjesht nuk shprehën asnjë kundërshtim në lidhje me të. Gjithashtu ai ishte në dijeni të largimit nga detyra të oficerëve të lartë të UJ-së të cilët kundërshtuan përdorimin e UJ-së në Kosovë. Para fillimit të fushatës ajrore të NATO-s dhe gjatë saj, Ojdaniqi lëshoi urdhra drejtuar UJ-së për kryerjen e operacioneve anëmbanë Kosovës, ndër të cilat edhe mbështetje për MPB-në. Gjithashtu ai mobilizoi njësi shtesë të UJ-së për dislokim në Kosovë gjatë periudhës kur ndodhi shumica e krimeve të vërtetuara prej Dhomës.

Nëpërmjet sistemit raportues të UJ-së, Ojdaniqi u mbajt i mirinformuar përditë në lidhje me gjendjen në terren në Kosovë, para dhe gjatë bombardimeve të NATO-s. Në vitet 1998 dhe 1999 atij iu përcoll informacion konkret për përdorimin e tepruar ose pa dallim të forcës prej njërive të UJ-së dhe MPB-së. Ai ishte gjithashtu në dijeni se vullnetarët e përfshirë në radhët e UJ-së gjatë bombardimeve të NATO-s kishin marrë pjesë në kryerjen e veprimeve kriminale. Në fakt ai ndërmori disa hapa si reagim ndaj raporteve që merrte, si p.sh lëshimi i urdhrave për respektimin e normave të së drejtës humanitare ndërkombëtare, aktivizimi i sistemit të drejtësisë ushtarake, dhe dërgimi i oficerëve të lartë prej Administratës së Sigurimit për hetime. Gjithsesi ai vijoi me lëshimin e urdhrave për pjesëmarrjen e UJ-së në operacione ushtarake në Kosovë së bashku me MPB-në.

Dhoma konkludoi se megjithëse kishte prova të konsiderueshme në mbështetje të akuzës së Prokurorisë se Dragolub Ojdaniqi ishte mbështetës i kryerjes së krimeve anëmbanë Kosovës prej forcave të UJ-së dhe MPB-së në një sulm gjerësisht të përhapur dhe sistematik kundër shqiptarëve kosovarë, Nuk u vërtetua jashtë çdo dyshimi të arsyeshëm se ai kishte synimin e përbashkët për mundësimin e vijimësisë së kontrollit shtetëror mbi krahinën nëpërmjet dëbimeve dhe zhvendosjes së dhunshme të një pjese të konsiderueshme të popullatës shqiptare kosovare. Mirëpo Dhoma konkludoi se me veprimet e tija në vazhdimësi në komandë të forcave të UJ-së në varësi të tij,

Ojdaniqi u dha ndihmë praktike, inkurajim ose përkrahje morale pjesëtarëve të UJ-së për të cilët ai dinte se synonin të kryenin dëbim dhe zhvendosje të dhunshme. Sjellja e tij ushtroi ndikim të ndjeshëm në kryerjen aktuale të këtyre krimeve prej forcave të UJ-së në disa vendndodhje të përmendura në Aktakuzë. Sidoqoftë, Dhoma konkludoi se Ojdaniqi nuk kishte dijeni se forcat e UJ-së synonin të vrisnin ose të dhunonin seksualisht civilët shqiptarë kosovarë, ose të dëmtonin apo shkatërronin objekte fetare.

Nebojsa Pavkoviç

Në vitin 1998 Nebojsa Pavkoviç ishte komandant i Korpusit të Prishtinës të UJ-së që kishte përgjegjësi për territorin e Kosovës. Në fund të atij viti ai u bë komandant i Armatës së Tretë që përfshinte Korpusin e Prishtinës dhe Korpusin e Nishit. Në të dy funksionet ai kishte kontroll *de jure* dhe *de facto* mbi njësitë në varësi të tij, dhe luajti rol qendror në planifikimin dhe zbatimin e veprimtarisë së UJ-së në Kosovë në bashkërendim me MPB-në. Në fakt Dhoma dëgjoi dëshmi bindëse se në vitin 1998 ai mbështeti idenë për një rol më të madh të UJ-së në Kosovë dhe u vu në krye të propozimeve për veprime konkrete të UJ-së dhe MPB-së. Ai kishte kontakt të drejtpërdrejtë me Presidentin e RFJ-së, Millosheviçin, i cili i përkrahu dhe miratoi propozimet e tij, pavarësisht nga protestat e të tjerëve në UJ. Gjatë kohës si komandant i Korpusit të Prishtinës, Pavkoviç u konfliktua me eprorin e tij të drejtpërdrejtë, komandantin e atëhershëm të Armatës së Tretë dhe pati mosmarrëveshje të hapët me shefin e atëhershëm të Shtabit të Përgjithshëm në lidhje me përdorimin e UJ-së në Kosovë, të cilët u hoqën që të dy nga detyra dhe Pavkoviç u bë komandant i Armatës së Tretë. Dhoma konkludoi se në vitin 1998, Pavkoviç u përfshi në armatosjen e popullatës civile joshqiptare në Kosovë dhe njëkohësisht çarmatosjen e shqiptarëve kosovarë, megjithëse ishte në dijeni të ndasisë dhe armiqësisë etnike në Kosovë.

Si komandant i Korpusit të Prishtinës më 1998, Pavkoviç lëshoi urdhra të shumtë për dislokimin e njërive të UJ-së shpesh në operacione të përbashkët me MPB-në. Ai u informua mbi pretendimet për përdorimin e tepruar dhe pa dallim të forcës prej UJ-së dhe MPB-së në Kosovë, ndër të tjera nëpërmjet pjesëmarrjes së tij të shpeshtë në mbledhjet e Komandës së Përbashkët ku u diskutua hollësisht gjendja në Kosovë, dhe megjithatë vazhdoi t'i hidhte në veprim njësitë e tij. Sapo u bë Komandant i Armatës së Tretë, ai pruri njësi shtesë në Kosovë për zgjerimin e UJ-së dhe dërgoi një brigadë të posaçme në brendësi të Kosovës në kundërshtim të një udhëzimi të drejtpërdrejtë të Ojdaniqit. Para fillimit të fushatës ajrore të NATO-s dhe gjatë saj, si komandant i Armatës së Tretë, Pavkoviç vazhdoi të lëshonte urdhra për kryerjen e operacioneve prej njërive të UJ-së në Kosovë, ndër të tjera edhe në zona ku Dhoma vërtetoi kryerjen e krimeve prej forcave të UJ-së dhe MPB-së. Gjithashtu ai vazhdoi të bashkëpunonte ngushtë me Presidentin e RFJ-së, Millosheviçin në këtë periudhë. Gjithsesi ai nuk kishte kontroll të drejtpërdrejtë mbi forcat e MPB-së të angazhuara në Kosovë, pavarësisht nga urdhrat për vënien e MPB-së në varësi të UJ-së, lëshuar në prill 1999.

Më 1998 dhe 1999, Pavkoviç më të shumtën e kohës ishte i pranishëm në Kosovë. Nëpërmjet pranisë së tij mbledhjet e Komandës së Përbashkët dhe në mbledhje të tjera më 1998, sistemit të rregullt raportues të UJ-së dhe inspektimeve të tija në njësitë e UJ-së dislokuar anembanë Kosovës, ai kishte njohuri të hollësishme dhe një ide të plotë të gjendjes në terren dhe të veprimeve të forcave të tija dhe të MPB-së. Këto njohuri përfshinin edhe kryerjen e krimeve prej forcave të UJ-së dhe MPB-së, ndër të cilat shpërngulja me dhunë e shqiptarëve kosovarë, vrasjet dhe dhuna seksuale kundër tyre. Dhoma konkludoi se megjithëse Pavkoviç kishte dijeni për veprime kriminale të kryera prej pjesëtarëve të UJ-së në Kosovë, në disa raste ai raportoi fare pak dhe minimizoi veprat e rënda kriminale në raportet e tij dërguar Shtabit të Komandës së Tretë. Megjithëse ai lëshoi disa urdhra për respektimin e normave të së drejtës humanitare ndërkombëtare gjatë kryerjes së këtyre operacioneve, Dhoma nuk gjykoj se këto ishin masa të njëmendta për kufizimin e kryerjes së krimeve në Kosovë. Dhoma konkludoi se Nebojsa Pavkoviç kishte pushtet të qenësishëm komandues *de jure* dhe *de facto* mbi forcat e UJ-së në Kosovë më 1998 dhe 1999 dhe kishte ndikim, ndër të tjera edhe nëpërmjet pjesëmarrjes së tij në Komandën e Përbashkët. Nuk kishte dyshim se kontributi i tij në ndërmarrjen e përbashkët kriminale ishte i ndjeshëm, duke qenë se ai përdori forcat e UJ-së në dispozicion të tij për të terrorizuar dhe dëbuar me dhunë civilët shqiptarë kosovarë prej shtëpive të tyre. Gjithashtu Dhoma konkludoi se Pavkoviç kishte synim

shpërnguljen me dhunë të popullatës shqiptare kosovare për të garantuar vazhdimësinë e kontrollit të RFJ-së dhe Serbisë mbi krahinën. Për më tepër, Dhoma gjykoj se në ato rrethana, kryerja e vrasjeve, dhunës seksuale dhe shkatërrimi ose dëmtimi i qëllimshëm i xhamive prej forcave të UJ-së dhe MPB-së në zbatim të urdhrave të tij, ishin logjikisht të parashikueshme për Pavkoviçin.

Vladimir Llazareviq

Kur në fund të vitit 1998, Pavkoviç u bë komandant i Armatës së Tretë, ish-shefi i Shtabit të tij në Korpusin e Prishtinës, Vladimir Llazareviq u emërua në vend të tij si komandant i Korpusit të Prishtinës. Gjatë ushtrimit të këtyre funksioneve Llazareviq ishte i bazuar në Kosovë, fillimisht në Gjakovë dhe më vonë në Prishtinë dhe rreth saj. Një prej detyrave të tij si shef i Shtabit të Korpusit të Prishtinës ishte monitorimi i kufirit shtetëror ndërmjet Kosovës dhe Shqipërisë. Gjithashtu ai kontribuoi në zbatimin e operacioneve të përbashkëta të UJ-së dhe MPB-së në atë zonë në gjysmën e dytë të vitit 1998.

Dhoma konkludoi se në vitin 1998 Llazareviq ishte në dijeni të faktit se në Kosovë po kryheshin veprime kriminale kundër civilëve dhe pronave të civilëve gjatë operacioneve të UJ-së dhe MPB-së. Gjithashtu ai dinte se kjo shkaktoi shpërnguljen e një numri të madh civilësh. Pas emërimit të tij si komandant i Korpusit të Prishtinës, Llazareviq kishte kontroll *de jure* dhe *de facto* mbi njësitë në varësi të tij, ndër të cilat njësitë e rregullta të UJ-së dhe prej fillimit të prillit 1999, detashmentet ushtarako-territoriale. Ai nuk kishte kontroll të drejtpërdrejtë mbi njësitë e MPB-së të angazhuara në Kosovë. Provat vërtetuan se pjesëmarrja e Llazareviqit në planifikimin dhe zbatimin e operacioneve të përbashkëta të UJ-së dhe MPB-së të kryera gjatë periudhës mars-qershor 1999 në Kosovë, ishte e konsiderueshme përfshirë edhe vendet për të cilat Dhoma vërtetoi kryerjen e krimeve. Ai vazhdoi të vepronte në këtë mënyrë, me gjithë dijeninë e tij për kryerjen e krimeve të tilla. Mirëpo në ndryshim nga Pavkoviç, Llazareviq nuk u përfshi, ose jo domosdoshmërisht ishte në dijeni të tërë procesit të vendimmarrjes politike në Beograd dhe nuk mori pjesë në mbledhjet e nivelit të lartë atje.

Dhoma konkludoi se megjithëse ekzistonin prova të konsiderueshme në mbështetje të akuzës së Prokurorisë se Vladimir Llazareviq ishte mbështetës i kryerjes së krimeve anëmbanë Kosovës prej forcave të UJ-së dhe MPB-së në një sulm gjerësisht dhe sistematik kundër shqiptarëve kosovarë, nuk u vërtetua jashtë çdo dyshimi të arsyeshëm se ai kishte synim garantimin e vazhdimësisë së kontrollit të RFJ-së mbi krahinën nëpërmjet dëbimeve dhe zhvendosjes së dhunshme të një pjese të konsiderueshme të popullatës shqiptare kosovare. Mirëpo Dhoma konkludoi se me veprimet e tija në vazhdimësi në komandë të forcave të UJ-së në varësi të tij, Llazareviq u dha ndihmë praktike, inkurajim ose përkrahje morale pjesëtarëve të UJ-së për të cilët ai dinte se synonin të kryenin dëbim dhe zhvendosje të dhunshme. Sjellja e tij pati ndikim të ndjeshëm në kryerjen aktuale të këtyre krimeve prej forcave të UJ-së në disa vendndodhje të përmendura në Aktakuzë. Mirëpo Dhoma konkludon se Llazareviq nuk kishte dijeni se forcat e UJ-së synonin të vrisnin ose të dhunonin seksualisht civilë shqiptarë kosovarë, ose të dëmtonin apo shkatërronin objekte fetare.

Sreten Llukiq

Thelbi i ballafaqimit gjatë procesit gjyqësor në lidhje me pretendimin për përgjegjësinë penale të Llukiqit u përqëndrua mbi veçoritë dhe kompetencat e organit të quajtur Shtabi i MPB-së për Kosovën, kreu i të cilit ishte Llukiqi. Mbrojtja e Llukiqit paraqiti një sërë dëshmitarësh të cilët dëshmuan se Shtabi i MPB-së kishte detyra logjistike dhe aspak kompetenca apo pushtet të vërtetë mbi forcat e MPB-së të dislokuara në Kosovë më 1998 dhe 1999. Këto dëshmi ndryshojnë shumë prej përmbajtjes së vendimeve themeluese të këtij organi ku përcaktohen detyrat e tij, si dhe prej shumë provave të tjera shpresore ku zbulohet roli i luajtur prej Shtabit të MPB-së në vitin 1998 dhe gjysmën e parë të vitit 1999.

Dhoma u bind se Shtabi i MPB-së ishte organ kyç më 1998 dhe 1999, me pushtet të konsiderueshëm mbi njësitë në varësi të Drejtorisë së Sigurimit Publik të MPB-së, ndër të cilat njësitë e policisë

speciale kur u dislokuan në Kosovë. Shtabi i MPB-së bashkëpunoi me UJ-në për të mundësuar bashkërendim të plotë të veprimtarisë së MPB-së dhe UJ-së në Kosovë, dhe pati rol të rëndësishëm në planifikimin e operacioneve të përbashkëta të UJ-së dhe MPB-së. Gjithashtu ai shërbeu si urë lidhëse për selinë e MPB-së në Beograd ku raportonte rregullisht. Dhoma u bind se si kreu i Shtabit të Përgjithshëm të MPB-së, Llukiqi gëzonte pushtet të konsiderueshëm mbi forcat e MPB-së që përgjigjeshin para Shtabit të MPB-së. Në fakt diplomatët dhe vëzhguesit e huaj me të cilat ai pati kontakte dhe takime në Kosovë, në emër të MPB, kuptuan se ai ishte komandant i forcave të MPB-së në Kosovë. Gjithashtu ai mori pjesë rregullisht në mbledhje të nivelit të lartë të Komandës së Përbashkët dhe mbledhje të tjera të nivelit të lartë në Beograd.

Rrjedhimisht Dhoma konkludoi se Llukiqi ishte komandant *de facto* i forcave të MPB-së në Kosovë prej mesit të vitit 1998 deri në mes të vitit 1999, si edhe hallkë lidhëse midis operacioneve në terren të forcave të MPB-së në Kosovë dhe politikave e planeve të përgjithshme të vendosura në Beograd. Provat vërtetuan se Llukiqi kishte njohuri të hollësishme të ngjarjeve në Kosovë, gjatë zhvillimit të tyre, si dhe u informua në lidhje me pretendimet për veprime kriminale të efektivit të MPB-së atje. Mirëpo Dhoma nuk u bind se Llukiqi mori pjesë në fshehjen e këtyre krimeve nëpërmjet transportimit klandestin të kufomave të civilëve nga Kosova në pjesë të tjera të Serbisë.

Bazuar në të tëra provat, Dhoma konkludoi se Llukiqi ishte në fakt pjesëmarrës i rëndësishëm në ndërmarrjen e përbashkët kriminale dhe dha kontribut të ndjeshëm nëpërmjet kontrollit prej tij të forcave të MPB-së të përfshira në zbatimin e planit. Gjithashtu Dhoma konkludoi se Llukiqi kishte synim shpërnguljen me dhunë të popullatës shqiptare kosovare për garantimin e vazhdimësisë së kontrollit të RFJ-së dhe Serbisë mbi krahinën. Po ashtu u konkludua se vrasjet e civilëve shqiptarë kosovarë prej forcave të UJ-së dhe MPB-së që zbatonin planin e përbashkët si dhe shkatërrimi ose dëmtimi i objekteve fetare, si xhamitë, ishin logjikisht të parashikueshme për Llukiqin. Sidoqoftë shumica e Dhomës nuk konkludoi se kryerja e dhunës seksuale ishte e parashikueshme për të.

Më 26 shkurt 2009, Dhoma Gjyqësore shpalli vendimin:

Millan Millutinoviqi u shpall i pafajshëm në lidhje me të tëra akuzat dhe u lirua

Në bazë të përgjegjësisë individuale penale (Neni 7(1) i Statutit të Tribunalit), Nikolla Shainoviqi, Nebojsa Pavkoviqi dhe Sreten Llukiqi u shpallën fajtorë për:

- Dëbim, veprime të tjera çnjerëzore (zhvendosje e dhunshme), vrasje, përndjekje mbi baza politike, racore dhe fetare (krime kundër njerëzimit, Neni 5)
- Vrasje (shkelje e ligjeve dhe zakoneve të luftës, Neni 3)

Të tre u dënuan me 22 vjet burgim

Në bazë të përgjegjësisë individuale penale (Neni 7(1) i Statutit të Tribunalit), Dragolub Ojdaniqi dhe Vladimir Llazareviqi u shpallën fajtorë për:

- Dëbim dhe veprime të tjera çnjerëzore (shpërngulje e dhunshme) (krime kundër njerëzimit, Neni 5):

Të dy u dënuan me 15 vjet burgim

PROCEDURA E APELIT

Më 27 maj 2009, Prokuroria dorëzoi njoftimin për apel në lidhje me të tërë të akuzuarit përveç Millutinoviqit. Ekipet e Mbrojtjes i dorëzuan njoftimet e tyre për apel më të njëjtën ditë. Më 21 gusht 2009, Prokuroria dorëzoi dosjen e saj të apelit. Më 23 shtator 2009, të gjitha ekipet e Mbrojtjes dorëzuan dosjet e tyre fillestare të apelit.

Më 28 janar 2013, Dragolub Ojdaniqi tërhoqi apelin e vet i pasuar nga tërheqja e apelit të Prokurorisë në lidhje me Ojdaniqin. Si rrjedhojë, më 31 janar 2013, Dhoma e Apelit e deklaroi të përfunduar procedurën e apelit në lidhje me Ojdaniqin. Më 10 korrik 2013, atij iu miratua lirim i parakohshëm që hyri në fuqi më 29 gusht 2013.

Seanca e Apelit u mbajt në datat 11-15 mars 2013.

AKTGJYKIMI I DHOMËS SË APELIT

Dhoma e Apelit e shpalli aktgjykimin më 23 janar 2014. Secili prej Apeluesve kishte apeluar fajësinë dhe dënimin e vet, kurse Prokuroria kishte paraqitur apel kundër shpalljes së pafajësisë të secilit prej Apeluesve për disa pika, si dhe në lidhje me dënimet e tyre

Dhoma e Apelit konfirmoi përfundimin e Dhomës Gjyqësore se gjatë pranverës së vitit 1999, në të 13 komunat e Kosovës për të cilat kishte akuza për krime konkrete, forcat e RFJ-së dhe Serbisë shpërngulën qëllimisht dhe dhunshëm civilë shqiptarë kosovarë si brenda, po ashtu dhe jashtë kufijve të Kosovës dhe se gjatë shpërnguljes së dhunshme të popullatës shqiptare kosovare, forcat e RFJ-së dhe Serbisë vranë qindra individë, shkatërruan ose dëmtuan xhami dhe ushtruan dhunë seksuale kundër femrave shqiptare kosovare

Gjithashtu Dhoma e Apelit me përjashtim të mendimit mospajtues të gjykatësit Tuzmukhamedov në lidhje me Shainoviqin, konfirmoi konkluzionin e Dhomës Gjyqësore se Shainoviqi, Pavkoviqi dhe Llukiqi janë fajtorë për pjesëmarrje në një ndërmarrje të përbashkët kriminale (NPK) me synim shpërnguljen e dhunshme të popullatës shqiptare kosovare dhe mbajnë përgjegjësi individuale për një sërë krimesh për të cilat u konkludua se përbëjnë krime kundër njerëzimit dhe shkelje të ligjeve ose zakoneve të luftës.

Më tej, Dhoma e Apelit paraqiti konkluzionet e veta në lidhje me argumentet e Llazareviqit se Dhoma Gjyqësore kishte gabuar kur e shpalli atë fajtor për ndihmë dhe inkurajim të krimit të dëbimit dhe veprimeve çnjerëzore (zhvendosje e dhunshme), për arsye se veprimet e tij të pretenduara nuk synonin konkretisht të ndihmonin këto krime. Pas një shqyrtimi të kujdesshëm të jurisprudencës së TPNJ-së dhe TPNR-së si dhe të së drejtës zakonore ndërkombëtare, Dhoma e Apelit me përjashtim të mendimit mospajtues të gjykatësit Tuzmukhamedov, konkludoi se "kahu konkret" nuk ishte element i përgjegjësisë së ndihmës dhe inkurajimit. Rrjedhimisht, Dhoma e Apelit e hodhi poshtë argumentin e Llazareviqit

Në lidhje me pretendimet e palëve për gabime në Aktakuzë, Dhoma e Apelit konstatoi se krimi i dëbimit dhe veprimeve të tjera çnjerëzore (zhvendosje e dhunshme) të kryera në Tushilë, në komunën e Skënderajt më 29 mars 1999 nuk ishin shtjelluar në Aktakuzë, gjë që përbën mangësi e cila nuk u korigjua më pas. Dhoma konkludoi se mospërfshirja e incidentit në Tushilë dhe mosnjoftimi si pasojë logjike, u shkaktuan padrejtësi dhe i dëmtuan juridikisht apeluesit në përgatitjen e mbrojtjes së tyre. Rrjedhimisht, Dhoma e Apelit e shfuqizoi fajësinë e apeluesve në lidhje me incidentin në Tushilë.

Gjithashtu, Dhoma e Apelit miratoi apelin kundër përfundimit faktik të Dhomës Gjyqësore në lidhje me shpërnguljen e popullatës nga qyteti i Kaçanikut dhe Turiqeci dhe si rrjedhojë shfuqizoi fajësinë e Llazareviqit në lidhje me qytetin e Kaçanikut dhe fajësinë e të katër apeluesve në lidhje me Turiqecin

Për më tepër, Dhoma e Apelit miratoi apelin e Llukiqit në lidhje me vrasjet e kryera gjatë operacionit në luginën e Carragojit në komunën e Gjakovës dhe shfuqizoi fajësinë e Pavkoviqit dhe Llukiqit për vrasje si krim lufte dhe krim kundër njerëzimit në lidhje me 274 nga 287 shqiptarë kosovarë për të cilët ishte konkluduar se qenë vrarë. Dhoma e Apelit konkludoi se vetëm ishte vërtetuar jashtë çdo dyshimi të arsyeshëm se 13 nga individët e vrarë nuk merrnin pjesë aktive në luftime ose ishin jashtë luftimi në kohën e vdekjes së tyre.

Dhoma e Apelit me përjashtim të mendimit mospajtues të gjykatësit Liu, miratoi pjesërisht disa nënpika të apelit të Shainoviçit duke shfuqizuar fajësinë e tij për vrasje si shkelje e ligjeve ose zakoneve të luftës, dhe vrasje e përndjekje, si krime kundër njerëzimit, të kryera para 7 majit 1999 në Bellacërkë, Krushë të Vogël, në qytetin e Suharekës, Izbicë, në qytetin e Gjakovës, në Korenicë dhe Mejë, dhe afër Studimes së Epërme. Gjithashtu, Gjithashtu, Dhoma e Apelit miratoi pjesërisht disa nënpika të apelit të Llukiçit, duke shfuqizuar fajësinë e tij për vrasje të kryera para 1 prillit ose më 1 prill 1999 në Bellacërkë, Krushë të Vogël, në qytetin e Suharekës, Izbicë dhe në qytetin e Gjakovës.

Gjithashtu Dhoma e Apelit miratoi pjesërisht apelin e Prokurorisë në lidhje me dhunën seksuale kundër K31-shit, K14-ës dhe K62-shit, që ndodhi në Prishtinë dhe konkludoi se viktimat u përdhunuan me synim diskriminues nga pjesëtarë të UJ-së dhe MPB-së dhe se këto veprime përbënin përndjekje si krim kundër njerëzimit.

Në lidhje me Shainoviçin, Dhoma e Apelit me përjashtim të mendimit mospajtues të gjykatësit Liu, miratoi pjesërisht edhe një pikë tjetër të apelit të Prokurorisë duke konkluduar se Dhoma Gjyqësore gaboi që nuk i shpalli Shainoviçin dhe Llukiçin fajtorë për përndjekje, nëpërmjet dhunës seksuale, si krim kundër njerëzimit, kryer në Beleg, Qirez dhe Prishtinë. Po ashtu gjykatësit konkluduan njëzëri se Dhoma Gjyqësore gaboi që nuk e shpalli Pavkoviçin fajtor për dhunë seksuale kryer në Prishtinë. Gjithsesi Dhoma e Apelit me përjashtim të gjykatëses Ramaroson, refuzoi të shpallte verdikte të reja fajësie.

Në lidhje me apelet e të gjitha palëve për dënimet, Dhoma e Apelit e gjykoi të vlefshëm argumentin e Prokurorisë, të Shainoviçit dhe Llukiçit se Dhoma Gjyqësore nuk arriti të individualizonte dënimet si dhe argumentin e Llukiçit lidhur me cilësimin si rrethanë lehtësuese të dorëzimit të tij. Përmbledhtazi, Dhoma e Apelit konkludoi se "duke u bazuar në rrethanat e kësaj çështjeje si dhe në peshën e krimeve për të cilat apeluesit janë shpallur fajtorë dhe duke marrë parasysh parimin e proporcionalitetit, në lidhje me z. Shainoviç, z. Llazareviç dhe z. Llukiç është e përligjur një ulje e kufizuar e dënimit të dhënë nga Dhoma Gjyqësore".

Gjykatësi Liu Daqun bashkëngjiti mendim pjesërisht mospajtues dhe një deklaratë. Gjykatësja Arlette Ramaroson dhe gjykatësi Bakhtiyar Tuzmukhamedov bashkëngjitën mendime mospajtuese.

Më 23 janar 2014, Dhoma e Apelit uli dënimin e Nikolla Shainoviçit nga 22 në 18 vjet burgim, dënimin e Sreten Llukiçit nga 22 në 20 vjet burgim dhe dënimin e Vladimir Llazareviçit nga 15 në 14 vjet burgim. Dhoma e Apelit la në fuqi dënimin me 22 vjet burgim dhënë Nebojsa Pavkoviçit.